

Kiállítóhely a valamikori imaházban

Magyarországon a történelmi idők során a magyarországi zsidó népesség – az előforduló üldöztetések ellenére is – megőrizte életmódját, vallását. Ennek a Budai Várban a régészek által feltárt, ma már mindenki által látogatható emléke a Táncsics utcai zsidó imaház. A Budapesti Történelmi Múzeum kiállítóhelyeként üzemelő egykori zsidó imaházat, illetve a budai zsidóság történetét dr. Végh András régész-főmuzeológus mutatja be.

Az itt található imaház történetéről mit tudna elmondani nekünk?

Kicsit csalóka a Zsidó imaház elnevezés, hisz ez valójában a Budapesti Történelmi Múzeum egyik kiállítóhelye, ami múzeummá alakult. Bár csak egy teremből áll, de érdekessége, egysége miatt igazi kuriózumnak számít. Szerepelünk a külföldi útikönyvekben, emiatt zsidó látogatóink száma is jelentős. Két éve sikerült a Mazsihisz anyagi támogatásával felújítanunk, akkor kifestették, és új táblák is készültek.

Az itteni legfontosabb tárgyi emlékek a falra festett ábrák, a Dávid-csillag és az új, melyek sorokat tartalmaznak a Bibliából. Ezek a török korban, a 17. században készülhettek. Maga az épület ennél régebbi, középkori építmény, a benne található oszlop a 14. századból való. Ez az imaház biztos nem a legfontosabb vallási hely volt, hiszen az utca túlsó oldalán kiásták – bár nem lett teljesen feltárva – a nagy zsinagóga maradványait.

Az 1960-as években egy műemlékvédelmi helyreállítás során találták meg a falon lévő rajzolatokat, s ezek nyomán elindulva épült ki a ma is látható imatér. Még sok kérdést nem tudunk megválaszolni, mivel ha ez zsinagóga lett volna, kellett volna benne lenni egy tóraszekrénynek – ez egy olyan fülke, ahol a tekercseket tárolják –, ami felé fordulva imádkoznak a hívek, s középen egy megemelt emelvénynek, ahonnan imádkoznak, s ahol olvassák a tórát. Mivel ezeknek itt nem található nyoma, feltételezhető, hogy ez nem egy közösségi tér, sokkal inkább egy magánáhitatra alkalmas hely lehetett.

Az imaházhoz kapcsolódva érdemes a budai zsidóság történetével is megismerkednünk.

A mai Magyarország területén már a római hódítás időszakában is éltek a zsidó felekezethez tartozók emberek, erről a Pannóniában talált sírkövek tanúskodnak. A magyar államiság kerekein belül áll a 11. századból vannak jelek arra, hogy Esztergomban – ami akkor királyi székhely volt – megjelentek zsidó kereskedők, de létszámukról nincsenek megbízható adataink.

Árpád-házi királyaink alatt nem keresztények is betölthettek udvari tisztségeket – pl. muzulmánok, izraeliták is –, tudunk ilyen vallású kamaraispánokról is a történelmünkben.

A Zsigmond király idejéből származó budai városi jogkönyv megkülönböztető jel – egy vörös folt – viselését írta elő számukra, viszont hogy a gyakorlatban ez hogyan valósult meg, azt ma már nehéz megmondani. Ez a leírás azonban írott bizonyítéka annak, hogy ebben az időben már jelentős számú zsidóság élhetett Budán.

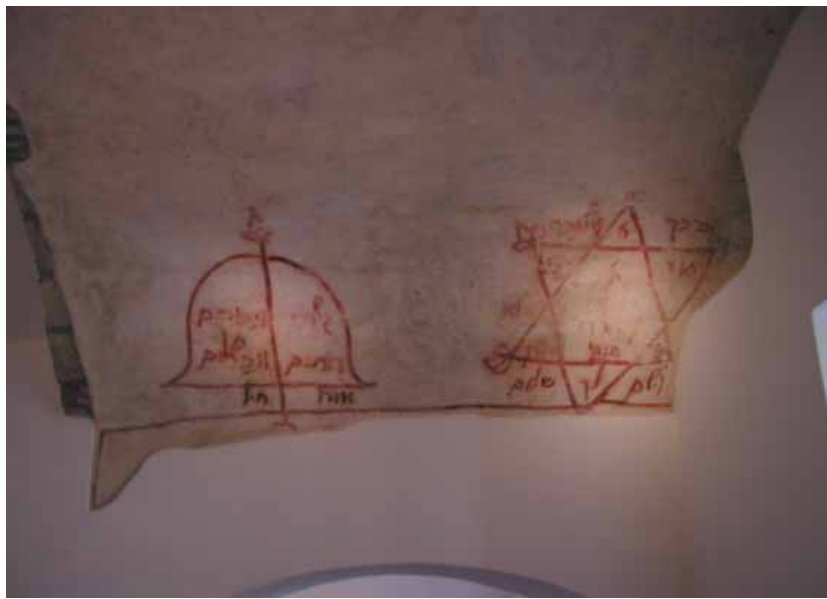
Mátyás idején azt írják le, hogy a király esküvőjén az előkelőségek között az izraelita prefektus karddal, saját lovas kísérettel vonult fel, és már minden megkülönböztető jel nélkül.

A zsidóság életéről a középkori Budán egyébként sajnos nincsenek megbízható forrásaink – ilyenek lennének a korabeli statisztikák, városi könyvek vagy a Judenbuch –, mivel a város életének legfontosabb anyaga, a levéltár megsemmisült.

Az azonban tudjuk, hogy a zsidóság mindvégig egy elkülönülő közösséget alkotott, amely közvetlenül a király alá tartozott. 1251-ben IV. Béla kiad számukra egy kiváltságlevelet, amely a későbbiekben is szabályozta a királlyal való viszonyt. A királyi közönségként ismerte el őket, s védelmet

nemsokára ismét vannak izraelita lakosai Budának. Arra, hogy a Magyar Királyság mennyire toleráns volt, az ellenpélda az – az említett spanyol fellépésen kívül –, hogy Franciaországból Szép Fülöp idején, a 14. század elején, teljesen kiűzték őket, a német tartományok pedig folyamatosan üldözték a zsidóságot a területükről, sokszor pogromokkal kísérve.

A mohácsi vést megelőző időszakban – amikor a központi hatalom meggyengülése következtében már zavarosabb idők járnak –, Budán is érik atrocitások az itt élő zsidókat.

nyújtott számukra, ennek fejében viszont adó fizetésére kötelezte őket. Saját zsinagógát építhettek, rabbit állíthattak; az adó beszedésére, a vitás ügyek eldöntésére pedig bírót rendelt föléljük, aki általában egy keresztény főúr volt. (Később, Mátyás idején, ez annyiban változott, hogy a zsidó közösség élén álló prefektus már csak zsidó vallású lehetett.) Vannak utcanevek, amelyek az izraeliták jelenlétére utalnak – ilyen a Várban lévő Zsidó utca –, de azt is tudjuk, hogy nem elkülönülve, egy tömbben éltek, hanem szétszóródva Budán. Van még egy jel arra, hogy ez a korai zsidónegyed mennyire furcsa nyitottsággal rendelkezett, mégpedig az, hogy a feltárt zsinagóga – Közép-Európában teljesen egyedülálló módon – közvetlenül a városkapu mellé épült, és közterületen volt keresztüljárható. Ezt az egykori városkaput annak idején Zsidó kapunak is hívták. A 15. században, amikor átköltöznek a mai Táncsics Mihály utca északi részébe, már megfigyelhetővé vált egyfajta elkülönülés.

A 16. század elején már tudunk olyan emberről, aki magas tisztségbe került.

Az 1490-es években Spanyolország erőteljesen át akarta téríteni keresztény hitre az ott élő szefárd zsidókat, akik emiatt menekülni kényszerültek. Így érkezett hazánkba Slomo ben Efrájim, aki Magyarországon magas rangra jutott – igaz, már megkeresztelkedve, hisz csak keresztény tölthetett be ilyen magas tisztséget. A keresztapja maga a nádor, Perényi Imre volt, ezért kapta a Szerencsés (Fortunatus) vezetéknévhez az Imre keresztnevet. II. Lajos idejében már egészen az alkinctartásági rangig emelkedett.

Magyarországon is szenvedtek a zsidó származásúak üldöztetés?

Azt tudjuk, hogy Nagy Lajos király az 1300-as évek közepén – feltehetően 1349 környékén, a nagy pestisjárványhoz köthető időszakban – kiűzte a zsidóságot az egész országból. A király vallásos indítatásból szeretett volna téríteni, de a zsidók makacsul ellenálltak, így távozniuk kellett. Ez azonban mindössze pár évig tartott, hisz tudunk arról, hogy

Igaz, ekkor az itteni német polgárságot is kirabolják, tehát ez a zavargás nem egyértelműen a zsidóság ellen irányul. Az első komoly magyarországi vérvád – bazini vérvád néven – 1525-ben fogalmazódik meg a zsidóság ellen.

A mohácsi csatavesztéssel az uralkodói védelem meggyengül, így országosra több helyen tudta a városvezetés csorbítani a zsidóság jogait – akik tulajdonképpen konkurenciát jelentettek számára –, sok helyről el is űzték őket. Azt mondhatjuk, hogy az erős központi hatalom megszűntével a zsidóság élete, vagyona is veszélynek lett kitéve.

1541-ben elesik Buda, mit jelent ez a budai zsidók számára?

Furcsa módon visszatérést, ugyanis 1526-ban, mohácsi győzelme után, Szulejmán szultán rövid időre bár, pár hétre, de Budára is bevonul. Az itteni lakosság nagy része elmenekül, a zsidókat azonban, akik itt maradtak, áttelepíti az Oszmán Birodalomba. Így nagy részük 1541 után újra visszaköltözhet Budára. Az iszlám toleráns volt más vallásokkal – így a zsidósággal és a kereszténységgel is –, ha rendszeresen fizették az adót, meghatározott körülmények között szabadon élhettek közösségi életüket.

1686. szeptember 2-án a keresztény hadak visszafoglalják Budát. Ez milyen változást hoz a zsidóság életében?

Ekkor szinte egy csapásra véget ért az oszmán világ, és ezzel a zsidó közösség nyugodt élete is. A hosszú és véres ostrom után háromnapos szabadrablást engedélyeztek, amikor a katonák fosztogattak, raboltak, rablásba vetettek muszlimot, ortodox rácot és izraelitát egyaránt. Új rendelkezések is születtek, ekkortól a budai vár területére letelepedni csak katolikus németeket engedték. A Habsburg-vezetés egy szinte teljes lakosságcserevel akarta a város irányta való hűségét biztosítani. Mária Terézia intézménytelepítései és II. József reformjai, illetve a reformkor hoz csak ebben változást. Ekkortól Budára, az addig szintiszta német városba sok magyar is betelepül, és újra nagyobb számban megjelenik a zsidó közösség is.

Lesz-e Makkabiáda Budapesten? 2. old.

Németország:

A Külügyminisztérium és a múlt 3. old.

Megmondóemberek 8. old.

A Veritas Intézethez kerültek a zsidó kárpótlási ügyek aktái

Sok aggodó jelzést kapott a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége a Veritas új szerepéről illetően, és nem csak zsidó honfitársaink részéről – mondta el az atv.hu-nak Heisler András. A leglátogatottabb zsidó érdekképviselet elnöke ide sorolja a Közgyűteményi és Közművelődési Dolgozók Szakszervezetének (KKDSZ) tiltakozó nyilatkozatát is.

Sokatmondó kép. Szakályék kezelik kárpótlási aktáinkat

A Mazsihisz elnöke elmondta, hogy jelenleg szakértők bevonásával vizsgálják az új jogi helyzetet, annyit azonban előzetesen elárult: nem tartják szerencsésnek, hogy zsidó kárpótlási iratok olyan szellemiségű intézet kezelésébe kerüljenek, mint a Veritas. „Ezeknek az iratoknak ott kellene lenniük, ahová valók, a Magyar Nemzeti Levéltárban” – tette hozzá Heisler András.

Állami szaklevéltárrá minősítette a parlament kormánypárti többsége a Veritas Történetkutató Intézetet, amely így a rendszerváltás óta felhalmozódott és a kárpótlási ügyekben keletkezett iratokat is átveszi az Igazságügyi Hivataltól.

A zsidó szervezetek a Szakály Sándor-féle intézmény szellemisége miatt nem látják garantálnak érintett tagjaik szenzitív adatainak fokozottan védett kezelését, a közgyűteményi dolgozók érdekképviselete pedig szakmailag tartja indokolatlannak a módosítást.

Irattározási és szaklevéltári feladatköröket kap a Veritas Történetkutató Intézet annak érdekében, hogy a jövőben kezelni tudja a kárpótlás iratanyagát – ismertette a levéltári törvény módosításának miertjéért Rétvári Bence a parlamenti vitán. Az Emberi Erőforrások Minisztériumának államtitkára hozzátette: a szóban forgó dokumentumok keletkezésük után tizenöt éven belül kellett volna szaklevéltárba kerülniük, ami azért nem volt lehetséges, mert számos irat máig sem lezárt, a mai napig érkeznek kárpótlással kapcsolatos igények. (ATV, Mazsihisz)

Az 56-os forradalom és szabadságharc 59. évfordulóján Apró József elnök és Marton József alelnök koszorút helyezett el a 301-es parcellánál a Magyar Szabadságharcos 56-os Hagyományörző Veteránok Világszövetség Egyesülete és a Mazsihisz nevében. Képünkön: Apró József

Újabb fontos időszakok az 1867-es kiegyezés és a 20. század közepe.

A kiegyezés elhozta a zsidóság számára az emancipációt, ami azt jelenti, hogy mindenki mással jogilag egyenlővé váltak, és biztosították számukra, hogy vallásukat is szabadon gyakorolhassák. A fellendülő ipari és kereskedelmi életben több zsidó vallású család jelentős eredményeket ért el, so-

kan világhíressé váltak. Az izraelita tudósok, művészek nagy számban voltak ott a kultúra, a tudomány, a művészetek legkülönfélébb területein. Ezt az időszakot csak a második világháborút megelőző korlátozó rendelkezések és a háború alatti üldözétes szakította meg.

Tölgyesi Tibor / Kultúra.hu

VALLÁSI ROVAT

Az Élet Fájához rögzös út vezet

Nemrég a Teremtés történetével kezdtük el az elejéről olvasni a Tórá, Mózes öt könyvét. Egyebek mellett egy igen meglepő epizódot találhatunk benne: amikor az Örökkévaló kiűzte Ádámot és Évát az Édenkertből, őrzőket állított oda, nehogy visszamenjenek. A leírás szerint az Édenkertben van elültetve „az élet fája”, amiről ha ennének, örökké élnének, márpedig ezt a lehetőséget eljárták azzal, hogy megszegték az egyetlen parancsolatot, amit a Teremtő rájuk bízott: hogy ne egyenek a fáról. Ugyanis két különleges fáról szól a történet: a Jó És Rossz Tudásának Fájáról és az Élet Fájáról. Azt írja a Tóra, hogy két különleges angyal, ún. kérub áll az Édenkert kapujában, „hogy őrizték az élet fájához vezető utat” (Mózes 1. 3:24). Még azt is megtudhatjuk, hogy egy

állandóan forgó, lángoló karddal őrzik ezt a kaput.

A zsidó hagyományban a Tóra az, amit az „élet fájának” nevezünk, Salamon király mondása alapján: „Az élet fája az, azoknak, akik megragadják” (Példabeszédek 3:18). Ha ez így van, akkor miért kell ilyen szigorúan őrizni az odavezető utat? Az Örökkévaló megparancsolta nekünk, hogy foglalkozzunk a Tórával, tanulmányozzuk minél nagyobb odaadással. Ebből a történetből azonban úgy látszik, mintha éppen akadályozni akarná ezt a tanulást, ami nagyon furcsa lenne.

A legegyszerűbb értelmezés szerint „a fájdalom szerint van a jutalmazás”, ahogy az Atyák tanításai mondja (Pirké Ávot 5:23). Ezért kell az, hogy ne legyen olyan egyszerű „az élet fájához” hozzáférni. Már az álefbét (héber ábécé) 22 betűjének megtanulása is olyan megpróbáltatást gördít sok ember elé, hogy emiatt már a lelegején elakadnak a zsi-

dóság hagyományának tanulmányozásával. Ez ad különleges értéket azoknak, akik viszont képesek keresztüljutni az akadályokon, és szintről szintre haladva, egyre több mindent megérteni a Tóra mélységeiből. Nem érdemelheti ki akárcsak, hogy megragadhassa az „élet fáját”, csak az, aki nem futamodik meg az angyalok lángoló kardjától. Eszerint tehát annál értékesebb a tanulás, minél több megpróbáltatással jár.

Ez vajon azt jelentené, hogy minden jó dologhoz, amit az ember Istentől kap, el kell viselnie ugyanakkora mennyiségű rosszat? Chász vesáalom, Isten óvjon attól, hogy ilyet kelljen gondolnunk. Az Örökkévaló irgalmas, és az egész világot azért hozta létre, hogy velünk jól tegyen. Akkor miért kell nekünk ezért a jóért mégiscsak fizetnünk? Bölcsseink úgy tanítják, hogy ne legyen a jutalmazás hasonló a „kegyelemkenyérhez”, amit a koldus szégyenkezve fogad el, hanem aktív szereplőként tehesen érte az ember. Lehetetlen azonban, hogy mi, véges emberek, annyit tegyünk, ami akár csak a közelébe ér annak a jónak, amivel az Örökkévaló jutalmazni akar minket. Akkor mégis miért nem fogjuk szégyellni magunkat az aránytalan jutalmazásért? Azért, mert pontosan tudni fogjuk, hogy mi mindent megtettünk, amit csak megtehettünk, saját magunkhoz képest.

„Akkik könnyek között vetnek, örömmel aratnak”, mondja Dávid király (Zsoltárok 126:5). Fontos, hogy ne értsük félre ezt a tanítást: a könnyek nem feltétlenül a szomorúság könnyei. Éppen ellenkezőleg, akinek annyira fáj a munka, hogy sírnia kell tőle, az aligha tud hatékonyan dolgozni. Ezért aztán aratáskor sem gyűjtheti be meglegedetten a termést. Sokkal jobban érthető ez a hasonlat olyan emberre, aki szívét-lelkét beleadja a munkájába. A könnyek jelentik az érzelmek erőteljes megnyilvánulását. Igaz ez az ember kenyérkeresetére, hétköznapi munkájára, de a vallási életben a tanulásra, fejlődésre is.

Sokszor érezzük azt, hogy nehéz feladat tomyosul lenni, amelyet képtelenek vagyunk megoldani. Ezért aztán inkább ki is kerüljük, és megpróbáljuk valami teljesen mással elterelni a figyelmünket, a feladat pedig elvégzetlenül marad. Talán az jár ilyenkor a fejünkben, amit Bölcsseinktől tanultunk fent: „a fájdalom szerint van a jutalmazás”. Viszont ilyen állapotban nem vágyunk sem a fájdalomra, sem a jutalmazásra, csak a pihenésre, nyugalomra. Meg kell értenünk, hogy ez a fájdalom nem olyan fájdalom, ahogyan a könnyek sem olyan könnyeket jelentenek. Amikor az ember lendületben van, nem érzi a fájdalmat. Ahogyan az a sportoló sem, aki megsérül edzés közben, de a magas adrenalin miatt nem is érzékeli, és csak utána derül ki, ha esetleg eltört egy csontja.

A tanulás az, hogy ne ijedjünk meg a kihívásoktól. Sem a fájdalomtól, sem a könnyektől. Mindezt nemcsak hogy túl tudjuk élni, de még akár élvezni is tudjuk. Ez a tudat kíséreljen minket a munkánkban és a Tóra, „az élet fája” tanulmányában is.

Szántó-Várnagy Binjomin Zévb
binjomin.hu

Novemberben eldől, lesz-e zsidó olimpia Budapesten

A zsidó olimpiként is ismert Makkabi Játékok európai változatának Budapest lenne a házigazdája – jelentette be Lázár János a Kormányinfón. A Miniszterelnökséget vezető miniszter szerint kétféle milliárd forintból megszervezhető lenne a rendezvény, amelyet idén Berlinben tartottak. A XV. Európai Makkabi Játékok (EMG) 2019-ben lesz.

Zsidó olimpia?

A rendezvény régebbi, mint a modern Izrael: az első Makkabi Játékokat (Makkabiádát) 1932-ben tartották. Az olimpia által ihletett rendezvény ötletgazdája egy oroszországi születésű fiatal ember volt, aki családjával még gyerekként került az akkor már recsegő-ropogó Oszmán Birodalom fennhatósága alá tartozó Palesztinába.

Juszuf Jekutieli közreműködésével 1932-ben tartották meg az első Makkabi Játékokat, eredetileg a nagy olimpiai játékokhoz hasonlóan négy évre tervezve, bár egy ideig mégis háromévenként került rá sor. Az akkor már brit mandátumként igazgatott Palesztinában a brit vezetés azzal járult hozzá a sportrendezvényhez, hogy azon arabok és a brit mandátum más atlétái is indulhattak. Ez je-

lenleg is így van, a világon élő zsidók mellett Izrael nem zsidó állampolgárai is szerepelhetnek.

1935-ben már 28 országból érkezett 1300 sportoló a rendezvényre, amit sok résztvevő menekülésre használt fel az erősödő európai zsidóüldözés árnyékában: Bulgáriából például a komplett delegáció a Szentföldön maradt. (Magyarország nem volt ott a játékokon, arra csak 1989-ben került sor.)

A ceremóniához tartozott a Szentföldről induló motoros felvonulás is, bár az 1935-ös elkerülte Magyarországot: Jugoszláviát és Ausztriát érintve haladt egészen Szóciáig.

Nagy-Britannia ezután a migráns zsidóktól tartva 1938-ban már nem engedélyezte a Makkabi Játékokat.

A második világháború miatt a következő zsidó olimpiára 1950-ig kellett várni – akkor már a független Izrael adott neki otthont, a holokauszt után különös súlyt adva a rendezvénynek. Jekutieli még mindig patrónusa volt a rendezvénynek, sőt, ő volt az egyik alapítója az Izraeli Olimpiai Bizottságnak is, amelynek révén az ország már szerepelhetett is az 1952-es helsinki versenyeken.

Hamarosan már négyévenként tartották a római uralom alól a II. században néhány évre Júdeát felszabadító Júda Makkabi szabadságharcosról elnevezett játékokat, mindig az olimpia utáni évre időzítve.

Az 1957-es Makkabiádát az ötszörös magyar olimpiai bajnok Keleti Ágnes már előben láthatta, mivel az egy évvel korábbi melbourne-i olimpiáról nem tért haza, és nem sokkal később Izraelben telepedett le, ahol évtizedeken át az izraeli tornászválogatot edzője volt.

Nagygyűzők is megfordultak versenyzőként a Makkabiádán, köztük a hétszere olimpiai úszóbajnok Mark Spitz.

2013-ban már 34 sportágban 77 országból 8919 sportoló vett rajta részt, ezzel – a versenyzők számát tekintve – az olimpia és a futball-vb után a harmadik legnagyobb sportrendezvényé nőtte ki magát. Ott Magyarország 78 fős delegációja a 9. helyet szerezte meg az éremtáblázaton, négy arannyal, öt ezüsttel és tizenegy bronzal. A sportágak között van a sakk is, a 2011-es a bécsi Európai Makkabi Játékokon Polgár Judit is részt vett.

Olimpia után Izraelben, előtte Európában

A Makkabi Játékokat mindig Izraelben tartják – kivételt csupán a lengyelországi Zakopanéban és a Csehszlovákiához tartozó Besztercebányán tartott rövid életű Makkabi Téli Játékok képeztek 1933-ban és 1936-ban, ezzel azonban felhagytak, a lengyel sajtó annak idején egyébként is csúnyán kikelt „Lengyelország judaizációja” ellen – ám az olimpiát megelőző évben van a párhuzamos rendezvénysorozat: az Európai Makkabi Játékok. Ennek nevéből is adódóan mindig egy európai város a házigazdája.

Valójában ez régebbi, mint a Makkabi Játékok, az első ugyanis Prágában már 1929-ben megtartották, majd a másodikat a belgiumi Antwerpenben. 1959-ig azonban szünetelt a rendezvénysorozat, és ezután sem vált rendszeressé: az 1963-as lyoni után legközelebb 1979-ben tartották Leicesterben. Azóta azonban négyévenként sor kerül rá, legutóbb idén nyáron volt Berlinben, méghozzá abban a stadionban, amelyben Hitler nyitotta meg az 1936-os olimpiát. Ennek is része volt a motoros felvonulás, ez már érintette Budapestet is.

Magyarország 1987 óta szerepel az Európai Makkabi Játékokon. A második világháború után egyetlen közép-kelet-európai házigazdája sem volt a rendezvénynek, Budapest így 2019-ben az első lehetne, ahogyan az volt a meglehetősen sok számára létrehozott, 1992 óta több-kevesebb rendszerességgel megtartott, inkább fesztiváljellegű, amatőr EuroGames-szel is, amely 2012-ben Budapesten volt, és minden különösebb gond nélkül lezajlott.

NYG / Index

Közösség rabbi nélkül – zsidók Izlandon

(Zsblog) A közelmúltban járta be az internet világát a hír, miszerint Izland bojkottálja az izraeli termékeket. Ez inspirált arra, hogy utánanézzek az északi országban lakó zsidók életének.

Az első zsidók Izlandra 1625-ben érkeztek, kereskedelemmel foglalkoztak. 1853-ban az izlandi országgyűlés visszautasította a dán király kérését, miszerint zsidók és más „idegenek” szabadon tartózkodhassanak az országban. Két évvel később a törvényhozók mégis elfogadták a dán király kérését, s ezután zsidókat és dánokat örömmel fogadtak az államban. A 19. század végén volt néhány olyan kereskedelmi ügynökség Izlandon, melynek tulajdonosai dán zsidók voltak. Az 1930-as években szigorodtak a betelepülési törvények, 1938-ban már nem fogadta Izland az osztrák zsidókat. Néhány zsidót még ki is utasítottak ezekben az években.

1940. május 20-án megérkezett Izlandra a brit hadsereg, melyben számos zsidó származású tiszt is szolgált. Zsinagógával nem, viszont menekült zsidókkal találkoztak a katonák. Jom kippurkor 25 katonára és 8 „helyi” menekült kibérelte egy közösségi épület előcsarnokát, ahol az Izlandon akkor található egyetlen tóratekereset kölcsönvéve, a lehető legminőségibb módon ünnepelték meg a zsidóság legszentebb napját. Aznap este az első helyi hivatalos zsidó hitközség is megalakult Reykjavikban, rabbi nélkül, mindössze két imasállal. A Kol Nidré egy leedszi kántor énekelt. A böjt után fotók is készültek a hitközségről, melynek vezetésével egy Bécsből származó bőrkereskedőt bíztak meg. Az első bár micvára 1941 peszáchján került sor. Az évben egy amerikai rabbit küldtek az országba. A közösség létszáma olyan gyorsan növekedett, hogy hamarosan új épületet kellett kialakítaniuk. Eközben az amerikaiak is létrehoztak egy ortodox hitközséget a városban. 1944. május 4-én körülbelül 500 zsidó ünnepelte, a tóratekereset Amerikából hozatták. Egészen

Dorrit Moussaieff. Távolságot tart

az 1950-es évek közepéig ez a két hitközség működött az államban. 1944-ben a 70 000 Izlandon állomásozó katonából körülbelül 2000 zsidó volt. Keflavíkban élt a közösség rabbija.

1955-ben egy amerikai szerző ellátogatott az északi országba, hogy tanulmányozza a helyi zsidók életét. Azt találta, hogy a legtöbbször izlandi nevet vett fel, ahogy a törvény követelte tőlük. A háború utáni időszakban a zsidók igyekeztek titkolni származásukat, nem tartották a vallást sem.

2000-ben Izland részt vett egy holokausztkonferencián Stockholmban, ahol aláírta azt a nyilatkozatot, miszerint az iskolákban kötelező a véskorszak történeteinek oktatása.

50 és 100 fő közöttire becsülik a napjainkban Izlandon élő zsidók számát. A közösség elérte, hogy elismerje az állam, s így jogosulttá váltak állami támogatásokra.

Érdekes, hogy Dorrit Moussaieff, Izland first ladyje Jeruzsálemben született zsidó, aki szereti kerülni a származására vonatkozó kérdéseket, és kellő távolságot tart a helyi közösséggel.

A zsidók alacsony létszáma ellenére magas az antiszemita eszméket vallók aránya a helyi lakosság körében.

MEGHÍVÓ

A BZSH Újpesti Szeretetotthona és az Újpest-Rákospalota templomkörzet meghív minden kedves érdeklődőt

Az emberi jog világi és zsidó vallásjogi kérdései

című előadás-sorozatra

Előadók:

dr. Földesi Tamás ny. egy. tanár
valamint

Szerdóc J. Ervin körzeti rabbi

Az előadások csütörtökönként, 15 órakor kezdődnek a földszinti társalgóban.

Cím: 1042 Budapest, Liszt Ferenc u. 7.

Telefon: 06-30-661-4163 • 06-1-369-0827

Kántor kerestetik

A Hunyadi téri körzet kántori-előimádkozói pozícióba keres agilis, a közösség iránt elkötelezett, új, alternatív dal-lamokra (karlebach, izraeli) is nyitott személyt. Elérhetőség: 06-1-342-5322, 06-30-395-0567, 06-30-309-9938, bzsh.hunyaditer@hdsnet.hu

NÉMETORSZÁG

A külügyminisztérium és a múlt

Az Eckart Conze marburgi professzor által vezetett, két német, egy amerikai és egy izraeli történészből álló bizottság 2010 októberében tette le az asztalra a müncheni Blessing kiadónál A Külügy és a múlt (Das Amt und die Vergangenheit) című tanulmánykötetet. Négy kutató – Eckart Conze, Norbert Frei, Peter Hayes, Moshe Zimmermann – több mint 800 oldalon elemzi a Külügyi Hivatalnak, a német külügyminisztériumnak a harmadik birodalomban játszott szerepét, és azt, hogy a háború után hogyan ítélt meg saját, „barna” múltját. A téma kutatására a megbízást még 2005-ben adta az akkor hivatalban lévő külügyminiszter, a „zöld” Joschka Fischer, mert felhívította, hogy egy belső minisztériumi tájékoztatóban tisztelgő nekrológ jelent meg Franz Nüblein konzul halála alkalmából. A méltatás hallgatott arról, hogy a háború alatt a megszállt Prágában főügyési funkciót betöltő Nübleint több száz ember kivégzéséért terheli felelősség. Joschka Fischer ezek után úgy rendelkezett, hogy a külügyminisztérium volt SS- és náci párttag diplomatáiról nem lehet hivatalos nekrológot megjelentetni.

Az úgynevezett „múmiák”, a volt náci párttagok közül az Adenauer-éra alatt számszerűen és arányaiban többen dolgoztak a neves intézményben, mint 1933 és 1945 között. (Adenauer: Addig nem öntjük ki a piszkos vizet, amíg nincs helyette tiszta!) Százhuszonnyolcan, öregek és fiatalok is, elszegültek a miniszteri rendelkezésnek, és Franz Krapf volt NATO-nagykövet halála alkalmából, aki a Hitler-korszakban a náci párt és az SS tagja is volt, terjedelmes nekrológot jelentettek meg a Frankfurter Allgemeine Zeitungban. Fischert megdöbbentette ez a reakció, ő életfeladatának tartotta a német múlt tisztázását. Ekkor bízott meg egy történészbizottságot avval, hogy tárják fel a köztudatban a faszizmussal szembeni ellenállás fészkeként élő minisztérium tevékenységét, Hitler hatalomátvételétől a háború végéig.

A kutatás eredményét így foglalja össze Eckart Conze, a projekt vezetője:

„A minisztérium intézményként tevékenyen közreműködött a nemzetiszocialisták által elkövetett erőszakos bűncselekményekben, beleértve zsidók meggyilkolását is. Így tehát ki lehet jelenteni, hogy a Külügyi Hivatal a Harmadik Birodalomban bünszervezet volt.”

Franz Rademacher, a Külügyi Hivatal zsidóügyi referense például azért utazott 1941-ben Belgrádba, hogy a helyi tisztviselőkkel és az ott állomásozó SS-szel együtt megtervezzék és végrehajtsák „zsidók likvidálását”. Ez állt az útiútlóján is, a kiküldetés célja rovatban. A minisztériumban 1941-ben már a könyvelők is tudták, hogy mi történik a zsidókkal! Otto Abetz párizsi nagykövet például fontos szerepet játszott stábjával a francia zsidók összegyűjtésében és deportálásában. De a római német nagykövet, Rudolf Rahn is hasonlóképpen járt el. A Külügyi Hivatal központi szerepet játszott a zsidók deportálásában: igyekezett biztosítani külföldön a német hatóság számára a koncentrációs táborokba szállítást, és ki lehet jelenteni, hogy tevékenyen alakította a harmadik birodalom zsidópolitikáját – fejt ki a történész. A Külügyi Hivatal ugyanis új feladatok után nézett, miután a háború kezdetétől fogva egyre inkább értelmét veszítette a klasszikus értelemben vett diplomácia. A legkézenfekvőbbnek az kínálkozott, hogy támogatják a rezsim fő szándékát: követték tehát az Endlösung logikáját. A holokauszt gördülékeny lebonyolításában kulcs szerepe volt a német Külügyi Hivatalnak – szögezi le Conze történész. A harmadik birodalom diplomatái Görögországban, Franciaországban, Szerbiában vagy Magyarországon a náci rendszer érdekeit képviselték, amikor a helyi kormányokkal tárgyaltak.

A történészbizottság elnöke különbséget tesz az egyéni és az intézményi cselekedetek között. Könyvükben az áll, hogy a német diplomaták is tettesek voltak. Ez a Külügyi Hivatalra és a diplomáciára mint intézményre vonatkozik. Egyéni síkon pedig pontosan meg kell vizsgálni, hogy

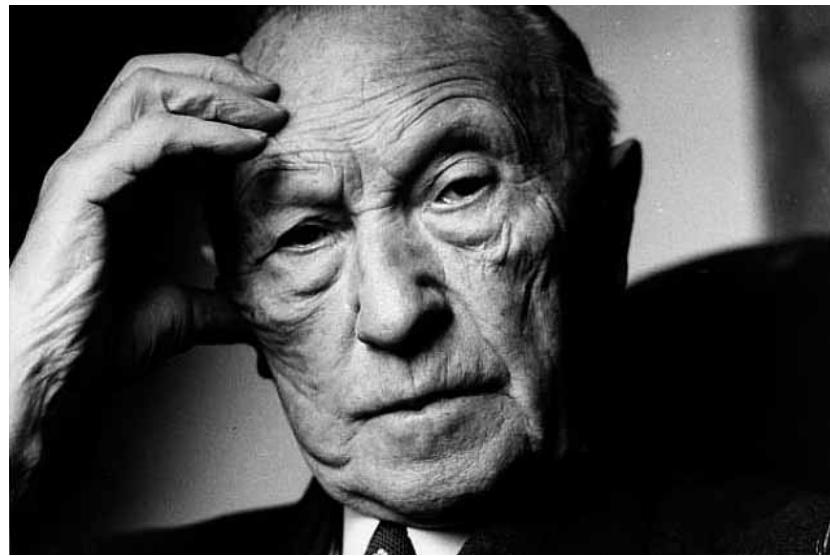
adott esetben mekkora felelősség terhel egy-egy konkrét személyt – nyilatkozta a bizottság elnöke.

A Weimari Köztársaság vezető diplomatái, sokan történelmi neveket viselő arisztokraták és nagypolgárok, a demokratikus politikai rend és a parlamentarizmus ellenzői voltak. A náci aztán megépitették nekik a politikai és ideológiai hidat – véli Conze. Bejelentették, hogy revideálni kell a versailles-i szerződést, és a német birodalmat a világ vezető nagyhatalmává kell tenni. Ezt a programot a német diplomaták legnagyobb része vállalni tudta. Vezető diplomata körökben élt a hagyományos, a német társadalom felső rétegére jellemző antiszemitizmus. Úgy gondolták, hogy van „zsidókérdés”. Nézetük nem volt feltétlenül azonos a Nemzetiszocialista Német Munkaspárt népies rasszista antiszemitizmusával, de evvel a szemlélettel könnyen csatlakozhattak az új birodalmi kancellár politikájához. Moshe Zimmermann, a bizottság egyik tagja, a jeruzsálemi Héber Egyetem professzora, aki a „tisztességes” polgárságnak a faszizmussal való együttműködését kutatja, a következőképpen interpretálja az úgynevezett „becsületes” emberek együttműködését a gyilkosokkal: „A »becsületes« ember (...) a határt könnyen átlépheti, ha megváltoznak az alapszabályok. Elég csak annyi, hogy egy kicsit legyen a demokrácia ellen, hogy csak egy kicsit legyen rasszista, egy kicsit antiszemita, máris a radikalizálódás útjára lépett, ahol már nincs megállás, mert a tudata korrumpálódott. Annál inkább, ha állami szolgálatban karriert akar befutni.”

Szinte egy kézen meg lehet számolni azokat, akik kiszakadtak az ördögi körből: a washingtoni német nagykövet, Friedrich von Prittwitz von Gaffron és az akkori londoni nagykövet, Albrecht von Bernstorff gróf kilépett a szolgálatból. Megemlítik még a könyvben a Budapesten konzulként tevékenykedő Gerhart Feinét, aki 1944-ben számtalan zsidót mentett meg a biztos haláltól. De a diplomaták túlnyomó többsége önként beállt a sorba. Például ők kezdeményezték a külföldön élő német emigránsok, többek között Hanns Eisler, Stefan Heym és Willy Brandt megfigyelését. A külügy javaslatára fosztották meg Thomas Mann német állampolgárságától – derül ki a korabeli iratokból. A svájci német nagykövet, von Weizsäcker írja jelentésében: „A német hatóságok vele szemben tanúsított türelmét gúnyos megjegyzésekkel illette (...) és ezzel megvalósult a Birodalommal szembeni ellenséges propaganda kifejtésének tényállása.” A döntéssel még kivárták a berlini olimpia végét, de utána megfosztották Thomas Mann német állampolgárságától.

A nagy műveltségű Ernst von Weizsäcker svájci német nagykövet egy ideig óva intett Thomas Mann szankcionálásától, azzal az érveléssel, hogy ártatlanak vele a birodalom külföldi megítélésének. Pálfordulásához hozzájárulhatott Thomas Mann-nak a Neue Zürcher Zeitungban megjelent azon kijelentése, hogy antiszemita politikájával a Német Birodalom már nem Goethe országa többé, és már nem tartozik a civilizált nyugati társadalmak közé. Ez a mondat a művelt polgári vezető réteg elevevébe vágott – véli a történészcsoporthoz.

A tanulmánykötetet Hans Mommsen történészprofesszor, a nemzetiszocializmus ismert kutatója ellentmondásosnak értékeli. „Abban az értelemben kiváló teljesítmény, hogy az egyes témák mozaikjait kronológiai sorrendbe rendezve, bemutatja a Külügyi Hivatalnak a nemzetiszocialista rendszerbe való beilleszkedését.” Jónak találja a neves professzor a tanulmánykötet második részét, Norbert Frei történész munkáját, a náciellenesség történetét és a Külügyi Hivatal háború utáni személyzeti kontinuitásának a leírását. Kifogásolja viszont, hogy csak a zsidóüldözést és a megsemmisítést használják a történészek mércé-

Konrad Adenauer: Addig nem öntjük ki a piszkos vizet, amíg nincs helyette tiszta!

nek, nem ejtenek szót a többi dimenzióról, mint például a hadifoglyokkal való bánásmódról, a kényszermunkásokról, az eutanáziáról és sok más fontos tényről. A holokauszt Mommsen véleménye szerint egy lassan alakuló folyamat végeredménye, ezért a Külügyi Hivatal részvételét a deportációban nem lehet „becsületes” minősíteni. Ez a megfogalmazás csakis a végeredményre vonatkozhat, mivel a Wannsee-konferencia előtt még nem alakult ki a náci elit további cselekvésének az iránya. Hiányolja a Hans Rothfels által szerkesztett Akten zur deutschen auswärtigen Politik című kiadványokon kívüli egyéb források elemzését, továbbá a ma már tekintélyes mennyiségű szakirodalom új interpretációját. Szószertani hiányosságokat is a szerzők szemére vetve, kifogásolja továbbá, hogy megmaradtak az általánosságok szintjén. A német holokausztkutatók legnagyobb tekintélyű alakja szerint nem lehet elfogadni azt, hogy a német külügyminisztérium közvetlenül részt vett volna az Endlösungban.

Andreas Mix történész viszont másképpen értelmezi a történeteket. 1941 nyarán az SS és a rendőrségek több százezer zsidót öltek meg. 1941 októberében a Német Birodalomból Lodz, Riga, Minszk és Kaunasz gettóiba deportálták a zsidókat. A Lengyelország nyugati részén fekvő Chelmonóban gázteherautókban ölték meg a deportáltakat. Mix véleménye szerint ezekkel a tettekkel már 1941 végén elérték a genocídium küszöbét a harmadik birodalomban. Virágnyelven „evakuálásnak”, illetve „végső megoldásnak” nevezték a népirtást. A Wannsee-konferencián megjelentek a külügynek, az igazságügynek, a belügynek, Göring Háborús Gazdálkodási Minisztériumának, a Birodalmi és Pártkancelláriának a vezetői, a Lengyelországban és a Szovjetunióban állomásozó megszállás megbízottjai, az állami és a pártapparátus fő funkcionáriusai. A legnagyobb frakciót az SS, a rendőrség és a Gestapo képezte. Heydrich nyitotta meg a konferenciát. Mivel a háború megakadályozta a zsidók kivándorlását, a Führerrel egyeztetve az a döntés született, hogy keletre evakuálják a zsidókat. Nemcsak Németországból, a megszállt területekről, a szövetséges országokból is. Útépítésknél, munkatáborokban dolgoztatják majd őket, kétségtelen, hogy nagy részüket természetes elhalálozás következtében kiesik majd – összegzi Mix a szándékokat. Az Eichmann által vezetett jegyzőkönyvben már leplezetlenül fogalmaztak: a „zsidókérdést” ezen a vidéken amilyen gyorsan csak lehet, meg kell oldani. Mivel a zsidók többségét „munkaképtelennek” minősítették, mindenki értette, hogy gyors halál vár 2,5 millió emberre. Hogy ezt miként vigyék végbe, azt 1942 januárjában még nem tudták. A Wannsee-konferencia hat példányban elkészített jegyzőkönyvéből a megmaradt egyetlen példányra a nürnbergi perek egyik ügyésze bukkant rá a külügyminiszté-

rium archívumában. Az államtitkárok korábban tagadták, hogy kaptak volna másolatot, és azt bizonygatták, nem tudták, hogy mire vonatkozott az „evakuálás” és a „különleges kezelés” kifejezés. A szövetségi igazságügy csak Eichmann pere során, a hatvanas években kezdett saját múltja iránt érdeklődést mutatni, miután Eichmann Jeruzsálemben részletes vallomást tett a Wannsee-konferencia lefolyásáról, céljairól és résztvevőiről.

A témáról 1978-ban könyvet író amerikai kutató, Christopher R. Browning abban látja a nagy figyelmet és vitát keltő tanulmánykötet legfőbb erényét, hogy leszámol avval a mítosszal, miszerint a Külügyi Hivatal a harmadik birodalomban a faszizmus elleni ellenállás bástyája lett volna.

Különösen nagyra tartja Az igazi ellenállás a Külügyi Hivatalban című fejezetet, amiből napnál világosabban kitűnik, milyen kicsi és marginális volt ennek a csoportnak a szerepe. Ő jobban differenciálta volna a „zsidópolitikában” részt vevő diplomatákat, az aktívakat és a passzív bűntársakat. De alapjában véve ő is igaznak tartja a könyv tanulságait.

A Külügy és a múlt című tanulmánykötet heves vitákat váltott ki, és bestsellerként fogyott Németországban. Korábbi, kisebb volumenű kutatások után ma történészek tanulmányozzák több minisztérium irattárát, hogy feltárják a Pénzügy-, az Igazságügy- és a Gazdasági Minisztérium, valamint a rendőrség és a titkosszolgálatok „barna” múltját és a volt nácioknak a „fiatal” köztársaságban betöltött szerepét.

Felhasznált irodalom

- VVB-BdH Buchrezension <http://mannheim.vvbda.de/artikel/2010/20101030.htm> (Letöltés ideje: 2010. 10. 30.)
- Jan Friedmann, Klaus Wiegrefe (2010): Verbrecherische Organisation. Der Spiegel. 43. sz. 40.
- Jan Friedmann, Klaus Wiegrefe (2010): Angriff auf die „Mumien”. Der Spiegel. 43. sz. 40.
- Jan Friedmann, Klaus Wiegrefe (2010): Verbrecherische Organisation. Der Spiegel. 43. sz. 42.
- Interjú Moshe Zimmermann-nal, Zeit.de/politik/2010-10 (Letöltés ideje: 2010. 12. 08.)
- Jan Friedmann, Klaus Wiegrefe (2010): Verbrecherische Organisation. Der Spiegel. 43. sz. 43.
- Unabhängige Historikerkommission – Auswärtiges Amt http://de.wikipedia.org/wiki/Unabhängige_Historikerkommission (Letöltés ideje: 2011. 01. 29.)
- Browning, Christopher R. (1978): The final solution and the German Foreign Office: A study of referat D III of Abteilung Deutschland 1940-43. Holmes & Meier Publishers, New York/London.
- Andreas Mix: Konkurrierende Mordbehörde www.zeit.de (Letöltés ideje: 2010. 10. 20.)
- Beste, Bönisch, Darmstadt, Friedmann, Fröhlingdorf, Wiegrefe (2012): Welle der Wahrheiten. Der Spiegel. 1. sz.

Benyó Marianna

Bemutatjuk Márkus Karcsi bácsit

Karcsi bácsi 89 éves. Debrecenből deportálták 1944-ben. Bécs környékén dolgoztatták.

Nem sokkal visszatérte után „haza” is akart térni.

Izraelben részt vett a négy nagy háborúban – 1948, 1956, 1967 és 1973 –, ma előadásokat hallgat és tart Petach Tikva magyar klubjában és másutt az országban.

Az internet segítségével figyelemmel kíséri Izrael és a nagyvilág, benne szülőföldje és annak zsidósága sorsát, így a budapesti Új Élet és az izraeli Új Kelet újságokat is szorgalmasan böngészzi.

Visszaemlékezései, versei a hiteles tanú súlyával bírnak.

Alább következik saját vallomása.

Isten segített. Itt vagyok a hazámban, Izraelben, saját kis villámban. 1948-ban érkeztem egymagamban. Izrael mindegyik háborújában részt vettem. Örömben, megértésben élek a családommal.

Hat gyerekem, 20 unokám és 15 dédunokám van. Köszönet érte. Örök köszönet és hála a Sorsnak, hogy az álmom valóra vált!

Akkor még nem tudtam, hogy milliók elpusztultak a legrettenetesebb halállal. Az első alkalommal elhagytam Pestet Hágánál alijával Negyvennyolcban, a háború közben érkeztem az országba. Az összes háborúban részt vettem. Sok viszontagság után Feleségemmel örömben és boldogságban élünk. Saját kis házunkban.

Lejegyezte: Halmos László

Karcsi bácsi élete párjával, az Erdélyből alijázott Rutival Skype-on

ZSIDÓ VILÁGHÍRADÓ

Franciaország

A holokauszt idején meggyilkolt gyermekek tiszteletére emléktáblát avattak Párizs IV. kerületében, a Marais zsidónegyedhez tartozó Jardin des Rosiers – Joseph Migneret parkban. Az ünnepségen részt vett *Christophe Girard* polgármester, a zsidó közösség képviselői és számos

Joseph Migneret

helyi lakos. A táblán 101 kiskorú, az iskolás kort még el nem ért neve szerepel, akiket a francia rendőrség vett őrizetbe és adott át „végső megoldásra” a nácioknak. A legfiatalabb áldozat 27 napos volt. A megemlékezés az egykori diákok által létrehozott Tlemcen Bizottság kezdeményezésére történt, akik nem felejtik el elpusztult társaikat. 1942–44 között a hatóságok közreműködésével 11 400 zsidó gyereket deportáltak Franciaországból, közülük mintegy 500 párizsi volt. A térnek nevet adó Joseph Migneret az egyik helyi iskola vezetője volt, aki számos üldözött diák és mások megmentését segítette a vézskorszakban. Érdemei elismerésül a Jad Vasem a Világ Igazai közé sorolta.

Nagy-Britannia

David Cameron miniszterelnök bejelentette, hogy az antiszemita tanokat propagáló iszlám vallási iskolákat (medresze) a jövőben ellenőrizni fogják, ami bezárásukhoz is vezethet. Semmi rossz nincs abban, ha a gyerekek a medreszében, a vasárnapi iskolában vagy a jesivában saját hitükkel foglalkoznak. Egyes medreszekben azonban a fiatalokat arra tanítják, hogy ne érintkezzenek más vallásúakkal, és a zsidó összeküvésről szóló elméleteket terjesztenek. Az iskoláknak nyitott szellemiségre és befogadásra kell nevelni a gyerekeket. Nem szabad az agukat és a szívüket gyűlölettel megmérgezni. Be fogják zárni azokat az iskolákat, amelyekben a vallási türelmetlenséget szítják. A tolerancia hiánya veszélybe sodorhatja gyermekeinket, ami megbocsáthatatlan. Nagy-Britanniában mintegy ötezer különböző felekezetekhez tartozó oktatási intézmény működik, közöttük kétezer medresze található.

David Cameron

Emlékmű Babij Jarban

Ukrajna

A zsidó szervezetek vezetői közös nyilatkozatban követelték, hogy a kormány fordítson nagyobb figyelmet a holokauszt-emlékhelyek védelmére. Nagy felháborodást keltett, hogy az őszi zsidó ünnepek idején „ismeretlen tettesek” az idén már hatodik alkalommal meggyalázták a Babij Jarban lévő tömegsírnál emelt emlékművet. A közlemény szerint „a brutális vandalizmus nemcsak a zsidó emberek becsületének és méltóságának a nyilvános meggyalázása, hanem az ország és a kormány arculcsapása is. A hatóságok tétlenül nézik e büntetett, valamint hasonló antiszemita atrocitások elkövetését Kijevben és az ország más városaiban”. „Határozott intézkedéseket kérünk a gaztettek jövőbeni megakadályozása érdekében. Kemény büntetőjogi felelősségre vonást követelünk a vandál akciók kitervelői és végrehajtói ellen” – hangsúlyozza a nyilatkozat.

Németország

Joseph Schuster, a Németországi Zsidók Központi Tanácsának elnöke kijelentette, hogy a közösség tagjainak véleménye szerint az Izraellel ellenséges államokból érkező bevándorlók erősíthetik az antiszemitizmust az országban élő arabok között. Az elnök hangsúlyozta, hogy szükséges lenne a lehető leggyorsabban integrálni a menekülteket a németor-

szági értékrendbe, amelyben konszenzust élvez az antiszemitizmus minden formájának elutasítása és az Izraellel való szolidaritás. A zsidó közösség támogatja a német kormány döntését, hogy befogadja azokat, akiknek erre szükségük van.

Joseph Schuster

Schuster elítélte a menekülttáborokat ért fajgyűlölő atrocitásokat.

Spanyolország

A szejfárd zsidók honosítására vonatkozó törvény alapján több ezer kérelem érkezett a hatóságokhoz. A napokban életbe lépett jogszabály lehetővé teszi a kettős állampolgárságot azok leszármazottai számára, akik 1492 után, az inkvizíció elől menekültek el Spanyolországból. A madridi Igazságügyi Minisztérium tájékoztatása szerint 4302 szejfárd származású személynek már megadták az állampolgárságot. A korábbi javaslat megkövetelte az eredeti állampolgárságról történő lemondást, amit végül töröltek az elfogadott szövegből. A Spanyolországi Hitközségek Szövetsége közölte, hogy a kérelmek többsége Marokkóból, Törökországból és Venezuelából érkezett. A törvény alapján a szejfárdok az Európai Unió 28 államában szabad mozgást és munkavállalást biztosító spanyol útlevéllet kapnak. A kérelmezőknek nem kell igazolniuk a zsidó vallás gyakorlását, de „különlleges kötődésüket”, spanyoltudásukat és kulturális ismereteiket a hitközségnek tanúsítani kell. Hasonló törvényt fogadtak el a szomszédos Portugáliában is, amelyre mostanra 204 kérelem érkezett.

Kovács

Benjámín Netanjahu az ENSZ-közgyűlésen

Az izraeli miniszterelnök beszéde közben közel egyperces szünetet tartott, miközben farkasszemet nézett hallgatóságával. Így érzékeltette, hogyan maradt néma a világ Irán fenyegetéseivel szemben. Az alábbiakban közöljük a háromnegyed órás beszéd vonatkozó részletét.

(...) A múlt hónapban Hamenei újra tanúságot tett népiro szándékairól Irán legnagyobb tekintélyű vallási szerve, a Szakértők Gyűlése előtt. Beszélt Izraelről, a több mint hatmillió zsidó otthonáról. Megesküdött, hogy „25 év múlva nem lesz többé Izrael”.

Hetven évvel hatmillió zsidó legyilkolása után Irán vezetői azt ígértek, hogy elpusztítják az országot.

Legyilkolják a népet. És itt, ennek a testületnek a válasza, és szinte az összes itt képviselt kormány válasza erre a nagy semmi volt.

Teljes csönd!

Fülsiketítő hallgatás.

(*Ennél a pontnál Netanjahu 45 másodpercig csöndben maradt.*)

Talán most már értik, hogy Izrael miért nem csatlakozik önköz, hogy együtt ünnepezzék ezt a megállapodást. Ha Irán vezetői az önk országának elpusztításán dolgoznának, talán kevésbé lennének lelkesek a megállapodás miatt. Ha Irán terrorista szövetségesei az önk városaira lőnék ki rakéták ezreit, talán mérsékelnék a dicséreteiket. És ha ez a megállapodás az önk szomszédágában szabadítaná el a nukleáris versenyt, akkor lehet, hogy önk is visszafogottabban ünnepeznének.

De ne gondolják, hogy Irán csak Izraelre veszélyes. Amellett, hogy Irán agresszorként viselkedik a Közel-Keleten és az egész világon, interkontinentális ballisztikus rakétákat is épít, amelyek egyértelmű rendeltetése, hogy nukleáris robbanófej hordozására legyenek alkalmasak. Jól jegyezzék ezt meg: Iránnak már most vannak olyan rakétái, amelyekkel el tudja érni Izrael. Ezért azokat az interkontinentális ballisztikus rakétákat nem nekünk szánják, hanem önknek. Európának. Amerikának. Hogy bárhol, bármikor tömegpusztítást hajthassanak végre.

Nem könnyű olyasmit ellenezni, ami mellett a világ vezetői töretlenül kiállnak. Higgyék el nekem, sokkal könnyebb lenne csöndben maradni.

A történelem során azonban a zsidó nép megtanulta, milyen következményekkel jár a hallgatás. Én pedig mint a zsidó állam miniszterelnöke, ismerve a történelem ezen tanulságát, nem vagyok hajlandó hallgatni.

Megismétlem: azok az idők, amikor a zsidók némán álltak az őket mészárló ellenség előtt, nos, azoknak az időknek vége.

Nem passzívnak lenni annyit jelent: felszólalni a veszélyekkel szemben. Ezt tettük. Ezt tesszük. És ezt fogjuk tenni.

Ha nem vagyunk passzívak, ez azt is jelenti: megvédjük magunkat a veszélyekkel szemben. Ezt tettük. Ezt tesszük. És ezt fogjuk tenni.

Izrael nem engedi, hogy Irán betörjön vagy belopakodjon a nukleáris fegyverrel rendelkező országok klubjába. Tudom, hogy a nemzetközi közösség célja hivatalosan továbbra is megakadályozni azt, hogy Irán atomfegyver birtokába jusson. Ám senki nem vonhatja kérdőre Izraelt azért, mert elkötelezte magát arra, hogy megvédi magát mindazokkal szemben, akik a pusztulására törek.

Minden korszakban támadtak olyanok, akik megpróbálták elpusztítani a népünket. Az ókorban az ősi birodalmak – Babilon és Róma – pusztításával kellett szembenéznünk. A középkorban az inkvizícióval és a kiűzetéssel. A modern korban pedig pogromokkal és a holokauszttal.

A zsidó nép mégis megmaradt.

És most egy újabb rezsim támadt, amely Izrael elpusztítására esküdött fel.

Ez a rezsim bölcsen tenné, ha végiggondolná ezt: itt állok ma, hogy Izrael nemzetét képviseljem, egy országot, amely 67 éves; de egy nemzetállamot, melyeknek népe közel 4000 éves. Közben a babiloni és a római birodalom nem képviselteti magát a világ nemzetei között. A hitleri „ezeréves birodalom” sem. Ezek a legyőzhetetlennek látszó birodalmak már rég nincsenek. Izrael azonban van. Izrael népe itt van.

Ám Jiszráel cháj.

Izrael újjászületése biznyság népem rendíthetetlen szelleméről.

Száz nemzedéken át a zsidó nép csak álmodott arról, hogy visszatér Izrael földjére. Soha, még a legsötétebb óráinkban sem, melyekből oly sok jutott, nem adtuk fel a reményt, hogy újraépítjük örök fővárosunkat, Jeruzsálemet. Izrael államának megalapítása ráébresztett minket a tényre, hogy amiről eddig csak álmodtunk, most valóra válhat. Lehetővé tette számunkra, hogy szabad népként élhessünk ősi hazánkban. Az állam megalapítása lehetővé tette, hogy minden zsidó, a Föld négy égtájáról, menedéket találjon az üldözöttek elől. A háború sújtotta Európából, Jemenből, Irakból, Marokkóból, Etiópiából, a Szovjetunióból, és még száz más országból érkeztek. És ma, mikor az antiszemitizmus újabb hulláma emelkedik Európában és a világ más tájain, újra egyre több zsidó érkezik Izraelbe, hogy csatlakozzon a zsidó jövő építéséhez.

Ezt üzenem tehát Irán vezetőinek: a tervük, hogy Izrael elpusztítsák, semmivé lesz. Izrael egyetlen hatalomnak sem engedi meg a földön, hogy a jövőjét fenyegetse.

Ezt üzenem továbbá minden itt képviselt országnak: bármilyen határozatot is szavaznak meg ebben az épületben, bármilyen döntéseket is hoznak a fővárosaikban, Izrael azt fogja tenni, ami a kötelessége: megvédi az államát, megvédi a népet.

(Forrás: Vigyázó blog)

IZRAELI SZÍNES

Tovább tart a téboly Izraelben

Tombol a kések intifádája Izraelben

IZRAEL ÁLLAM NAGYKÖVETSÉGÉNEK SAJTÓKÖZLEMÉNYE (2015. OKTÓBER 15.)

Palesztin felbujtás és terrorizmus

• Az elmúlt két hétben számos terrortámadás történt izraeli állampolgárok ellen országszerte. Nyolc izraelit megöltek, és 15 sebesült még mindig kórházi ellátásban részesül.

• A legtöbb palesztin terrorista 25 évesnél fiatalabb (13 éves a legfiatalabb támadó). A széles körben elterjedt palesztin gyűlöletkultúra erőszakra buzdít.

• A palesztin fiatalok évek óta azt tanulják az iskolában és a televízió keresztül, miként lépjenek a terrorista vezetők nyomdokaiba, és hogyan támadják meg válogatás nélküli erőszakkal a zsidókat. Az elmúlt években a gyerekek gondolkodásmódját megmérgezték gyűlöletbeszéddel és gyilkosságra való felhívással a palesztin közösségi médiában, amely fontos szerepet tölt be a terrorhullámban.

• A Palesztin Hatóság és a radikális iszlám csoportok a felbujtó iszlám retorikát használva, rosszindulatú hazugságokat terjesztenek Izraelről:

• **Az igazság:** Izrael garantálja a vallásgyakorlás szabadságát Jeruzsálemben és Izrael egész területén valamennyi felekezet tagjai számára. Teljesen elkötelezett, hogy fenntartsa a status quót a Templomhegyen, megvédje a muszlimok jogát a vallásgyakorlásra és minden ember szabadságát, hogy a Templomhegyet látogassa.

• **A palesztin hazugság:** egy hibás állítás azzal vádolja Izraelt, hogy igyekszik megváltoztatni a status quót a Templomhegyen. A téma nagyfokú érzékenységre való tekintettel az a tény, hogy a Palesztin Hatóság hazugságokat terjeszt, felér egy hivatalos erőszakra való uszítással.

• **Az igazság:** október 12-én egy 13 éves palesztin tinédzser rosszindulatúan megtámadott két izraelit, akik közül az egyik egy 13 éves kerékpározó fiú volt. A palesztin fiú és unokatestvére tizenötöszer szúrta meg az izraeli fiút, aki kritikus állapotban került kórházba. A rendőrség rálőtt a támadókra, és megsebesítette a palesztin tinédzsert, aki jelenleg is a Hadassah egyetemi klinikán fekszik. Állapota stabil, és tudatánál van. Az unokatestvére meghalt.

• **A palesztin hazugság:** a palesztin média szerint a tinédzser önhatalmúlag megölték az izraeli biztonsági erők. Ez a propaganda tudatosan nem vesz tudomást arról, hogy biztonsági kamerák rögzítették, ahogy késekkel hadonászva futnak az utcákon, gyilkolásra készülve. Sőt, a tinédzser életben maradt, és kezelést kap egy izraeli kórházban.

• **Ilan Mor, Izrael Állam nagykövete elmondta, hogy Izrael felszólítja Mahmúd Abbázt és más palesztin vezetőket, hogy állítsák meg az erőszakra való felbujtást, és nyugalomra szólítsanak fel. A palesztin fiatalok megérdemlik, hogy olyan oktatásban részesüljenek, amely alapot teremt egy jövőbeni jobb békés együttélésre és együttműködésre izraeli szomszédokkal.**

• Izrael erőfeszítéseket tesz, hogy visszaállítsa a nyugalmat. A befejezés és a Templomhegyen lévő feszültségek enyhítése érdekében a miniszterelnök utasította a politikai vezetőket – beleértve a kormánytagokat és a Kneszet képviselőit is –, hogy tartózkodjanak a Templomhegy felkeresésétől.

• Izrael elvárja a nemzetközi közösségtől, hogy ítélje el az elmúlt időszak terrorcselekményeit, és szólítson fel a palesztin erőszak befejezésére.

• Izrael továbbra is elkötelezett marad a palesztin vezetéssel folytatott párbeszéd iránt, és a lehető leghamarabb szeretné látni a közvetlen béketárgyalások felújítását.

MAGÉN ISTVÁN

Olvasónapló

Határolt határtalanság (1.)

Babits Antal új könyve

„A Ragyogás árnyékában mindig meghűződik a harmonikus gömb 231 kapu általi megközelíthetetlen-ségének problematikája.”
(Rimáj: Széfer Rimáj 1,11.)

A szóbeli hagyomány nem egyéb, mint mozgás, ahogyan beszélünk, gesztikulálunk, hangoskodunk vagy lehalkítjuk a hangunkat, megjegyzünk dolgokat vagy elfelejtünk, továbbgondoljuk vagy visszafejlesztjük, pontosan úgy, ahogyan Isten egyetlen létező arcát értelmezzük. Aztán lejegyzésre kerül, „okosságá” szelődül, a törvény szigorává. A Zóhár, a Tórához, az Énekek énekéhez, a Zsoltárokhoz, a Példabeszédekhez és a Prédikátor Könyvéhez írt körülbelül 2000 oldalas kommentár, az elszakadás és a végtelenség dialektikája. Babits Antal nemrég megjelent könyve a fogalmak újrendezését feltételezi. A lélek világának végtelenségét próbálja meg. A zsidó misztika a 13. századi Spanyolországban kezdett virágozni, mint valami tartalmi interpretáció, lebilincselő erő, vagy még inkább a negativitás esztétikája. Gyökerei messzire vezetnek, látens módon már ott voltak a kezdeteknél. A Zóhár művelése egy kicsit alkotóművészet is, olyan elvárás, melynek a nagyra becsült középkori és modern művészek közül is csak kevesen tudnának megfelelni. Angyalok bukájáról és felemelkedéséről van szó. Babits könyve Határolt határtalanság címmel igazolása mindannak, ami igazolhatatlan, illetve amit egy gnosztikus elemekkel átszőtt mítoszba keveredett olvasó egy vallásfilozófustól elvár. A határtalant forgatja és formálja, szétszórva a fény összes darabkáját a „hálálban”, a világűrben, a szellemiben. Teljes mértékben megközelíthetetlen, pontosabban csak kevesek által megközelíthető. Babits megkerülhetetlen életműve Maimonidészhez kötődik. Ellenvetéseinkre reagál. Felvetéseinkre, melyeknek bírálattunkban adunk hangot. Olyan képeket rajzol akár eszmeileg, akár esztetikailag, melyek szabad szemmel aligha, inkább csak a lélek szemével észrevehetőek. A kabbalát járja, művelőinek ismeretelméleti módszereit kutatja, az értelmezés misztikumát. Számvetése a misztika szigorúan aszkétikus világában, a bolyongó vándorok eszmerendszerének világában, a modern kultúrpár fenntartás nélküli világában felülvizsgálatra szorul, miközben az egyetemes káprázatról beszél.

„A kabbala »elfogadott« hagyományt (is) jelent, a történelem során mindig csak a szűk kisebbség, a »beavatottak« – akik saját misztikus adottságaik, képességeik folytán érdemelték ki e misztikus hagyomány ismeretét – lehetnek örökösei ennek a tudásnak” – írja könyvében Babits, akinek szemünk előtt alakuló életműve, a monologikus és a dialogizáló felé való átmenetében, tradícióiban és szelektációiban, kommunikatív funkcióiban, esztétikai tapasztalataiban, valamennyi jelenvalóságában, filozófiát teremtő erőként is Maimonidészre épül. Továbbvezető, tanító, nevelő is. Megvilágítja a zsidó misztika előképeit, utat talál egy újfajta kánonképzéshez. Minden konkurens előképpel együtt időtlen közegben alkot.

A Széfer Jecirához (Alkotás

Könyve) Babits beszámolója szerint több mint nyolcvan kommentárt írtak. „Tekintettel arra, hogy a tárgy-körben számos megközelítéssel és megnevezéssel találkozunk a szakirodalomban, fontos egy rövid fogalmi tisztázás” – írja.

Azzal a „szent nyugalommal”, mely szövegszövéséből árad, a humanumnak tett javaslataival, a nagyvilágnak szólótlát egészen a privát egzisztencia körébe való visszavonulásig, a naplóbejegyzészerű, sze-

nidésről szóló legjelentősebb könyvek és tanulmánygyűjtemények című fejezetben fényvnyi távolságban lévő tudósokat közvetlen munkatársként említ. Soroljunk fel néhányat: Jacob Guttman, Kaufmann Dávid, Beneschofsky Imre, Hevesi Simon, Ábrahám Joshua Heschel, Leo Strauss, Isadore Twersky, Marvin Fox, Herbert A. Davidson, Menachem Kellner, Joel I. Kraemer, Sarah Stroumsa és mások... A hason-

lóság és a különbözőség ellenáll a logikai szabályoknak, miközben a felsorolt tudósok mindegyike egyedüli, szuverén, és mégis gyakran többféle módon értelmezhető. Létezőnek és ma élőknek kell tartanunk őket, arányosan vagy aránytalanul, létező viszonylatként. Saját analógiáját sugallja mindegyik. Ők tesznek bennünket érzékennyé, és általuk alakulunk rendszerre, vagy gondolkodunk rendszerekben. Minden létezőre jut egy-egy megnyilatkozás, a gondolkodás archetipikus körülményei közé való visszautalás. Valamennyien a maimonidészi ontológia megnyilatkozásai. Az ezoterikus zsidó gondolkodás forrásvidékén járunk. Azon a tájékon, ahol a világegyetem megeremlített Isten által. Nem születünk eredetiek, gondolhatnánk, csak a fejlődés által leszünk azzá. A hagyomány szerint az első tal-

mudi évszázadokban (i. sz. 1–3. század) éltek a legnagyobb misztikusok, mint Jiszraél ben Elisá vagy Simon bár Jóháj, akit a Zóhár szerzőjének tartanak. Alig ezer esztendő múlva élt Móse ben Leon, Simon bár Jóháj „utódja”, a Zóhár szövegének összeállítója, aki munkájában előszeretettel hivatkozik „elődjére”, hogy pszichologizáló értelmezésekkel, tudati öntörvényűséggel, objektívnek látszó aspektusokkal kötődjön ihletett mesteréhez, aki a legmélyebben, saját szubjektuma által, saját tapasztalatainak és tanúságtételének kategóriájában volt képes megnyilatkozni oly módon, olyan technikával és gondolatokkal, melyekkel az utókort formálhatja önmagához. A létezés lényegének közvetlen belátása ez, melyből egy 20. századi értelmezéssel (még freudi értelmezéssel sem) nem lehet kitörni. Itt már a tudatosság filozófiája szolgálja a tapasztalásokat. Ez alól a Zóhár egyetlen mellékága sem kivétel.

Jichák Lurja tanította: „Az ember egy kis világ, a világ egy nagy ember.” Bizonyos értelmezésből szemlélve minden, ami ez után van, minden, ami a transzcendentális illúziótól független, és minden, ami a dialektikáról szól és az esetlegesség jelleivel van felruházva, minden, ami a kanti töprengést újítja fel, beismerése annak, amit csak a tévelygők útmutatója képes megközelíteni. Ha a „Széfer Jecirá misztériumát Ábrahám tulajdonítjuk, keletkezését az időszámításunk előtti 18. századra tehetjük” – állapítja meg Babits. Ami közvetlenül alig értelmezhető, vagy csak túl pontosan van leírva és ezért hihetetlen, annak bonyolultságát csak elvont szavak és kifejezések használatával vagyunk képesek érzékelteni.

Ha ez sikerül, akkor lehetőségünk nyílik betekinteni az emberi csoda legvégső rejtelmébe.

(folytatjuk)

Több tízezer dokumentum vált elérhetővé a náciizmus áldozatairól

(MTI) Online letölthetővé tette a világháborús eltűntek felkutatásával foglalkozó, németországi székhelyű nemzetközi keresőszolgálat, az International Tracking Service (ITS) az első 50 ezer dokumentumot a náciizmus üldözöttjeiről.

A dokumentumok annak a hatalmas adatbázisnak a részét képezik, amely 2013-ban az UNESCO világ-

te az ITS. A németországi Bad Arolsenben lévő ITS tulajdonában 30 millió, koncentrációs táborokból, gettókól és a Gestapótól származó dokumentum, valamint második világháborús migrációs irat van.

A szervezet 2014 nyarán döntött úgy, hogy folyamatosan elérhetővé teszi a nyilvánosság számára a rendelkezésre álló dokumentumokat.

örökségi listájára is felkerült. Az adatok és információk ingyenesen letölthetőek a szervezet honlapjáról. Láthatók többek között fotók olyan személyes tárgyakról, amelyeket a koncentrációs táborba hurcoltattól vettek el. Ezek mellett letölthetőek a halálmenetek dokumentációi és a felszabadulás utáni időkből a gyermekek felkutatására irányuló tevékenység adatai is.

Az iratok mind a tudósok, mind az érintettek és leszármazottaik, valamint családtagok számára is érdekesek lehetnek, emellett iskolai projektekhez is felhasználhatók – közöl-

Ezzel az ITS munkájára, a holokauszt és a náci üldöztes áldozatairól létrehozott értékes archívumra akarják felhívni a figyelmet – írják honlapjukon. A keresőszolgálatot a második világháború végső napjaiban alapították a nyugati szövetséges hatalmak, elsősorban a holokauszt áldozatainak felkutatására. 2007-ben tudósok és kutatók számára már engedélyezték a hozzáférést a dokumentumokhoz, ezzel kezdődött meg a folyamat, amelynek révén nyomozó szervezetből kutatóintézeté váltak.

108 éves a legendás Elza néni

Brandeisz Elza 108. születésnapját ünnepli. Győr-Moson-Sopron megye legidősebb asszonyának mosolya a régi, de ereje már megfogyatkozott. A szeretet, amiért életében megdolgozott, így is, most is eljut hozzá.

Brandeisz Elza mindig más volt kicsit, mint a többiek. A soproniak közül ma is sokan emlékeznek rá, ahogy az uszodában bemelegítésként tornamutatványokat végzett divatjamúlt úszódresszében – hetvenévesen. Még kilenc-

venen túl is egyedül látta el magát, hetente kétszer buszra szállt, hogy igazi tejet vegyen a város szélén, 105 évesen még rúzszt használt – és jól is állt neki. Elza néni önmagában legendás, nem pusztán azért, mert 108 éves.

Különleges, mert egy bonyolult mozdulatát, a nagyon nehéz, speciális „találmányát”, a Brandeis-ugrást ma is oktatják a tornászoknak. Rendkívüli, mert bátorságáért Izraelben fát ültettek a tiszteletére, és megkapta a „Világ Igaza” kitüntetését, amiért a második világháború alatt zsidókat bújtatott.

Nem is akar kit; hiszen a Balaton-parti nyaralóban vendégül látott menekült Soros György és édesanyja volt. A világhírű pénzember azóta is rendszeresen hívja telefonon Elza néni, és – ha távolról is – figyelemmel kíséri egykori mentője sorsát. Elza néni nem csak szívek, márvány is őrzi a nevét a vörösbereányi iskola falán. Az intézet úgy épülhetett meg, hogy ő járta ki a finanszírozásához szükséges milliókat a Soros Alapítványnál.

Ez volt egyébként gazdag életének egyetlen kérése az ő Gyurkájá felé – s ezt sem magának kérte. Különlegesen Brandeis Elza sorsának utóbbi évei is, hiszen miután minden közeli rokona elhunyt, gyermekei pedig nincsenek, néhai barátnőinek lányai gondozzák őt, egymást váltva, féltő szeretettel.

Elza néni a 106. születésnapján még maga nyitott ajtót az ő ünnepleni érkezőknek, tavaly már jótékonyan tartotta az öblös fotel, de szeme a régi parázssal csillogott, amikor a város dolgairól faggatta a virágcsokorral érkező polgármestert. Idén az egykor táncos láb már nem szolgál.

Az ünneplés talán szerényebb lesz, vakukkal már jobb, ha nem világítanak a szemébe. Barátai vigyáznak rá, s egy kis noteszbe feljegyzik számára az üzeneteket. Mert azok jönnek most is, bőven... Egykori diákjai, akiket Vörösbereányban tanított, idén is küldik a születésnapjára ajándékot, már nem jön zavarkolódni különbusszal egy egész osztály, de a küldöttségük megérkezik.

Nagy Márta / Kisalföld napilap

Tízéves a merész Klezmerész

Hogy jött létre az együttes?

Egy korábbi, rövid ideig működő együttes felbomlásából hárman, hegedűsünk, Zala Judit, énekesünk, Sós Judit és jómagam, úgy gondoltuk, kár lenne veszni hagyni azt a tapasztalatot, amit eddig szereztünk, és kerestünk megfelelő új tagokat. Így került hozzánk Török Judit – ének, Tar Kata – gitár és Kiglics Józsi – klarinét. Felkértük Lisznyai Máriát, a Dohány-templom orgonaművészt, hogy legyen mentorunk, és segítsen a hangszerelésben is. Végül 2005 elejére összeállt a csapat. A tíz év alatt volt néhány változás. Az indulók közül négy alapító még mindig az együttesben van, a három Judit (Sós, Török és Zala) és én. Új klarinétosunk, Gordon Teodóra főfoglalkozású, akadémiát végzett zenész, zenetanár, gitárosunk, Szolnok Ben-ce pedig a zenekar benjáminja a maga 23 évével. Az évek során segítőink is változtak.

Hogy jött a névválasztás?

Hegedűsünk, akinek amúgy is kedvence játszani a szavakkal, bedobta a Klezmerészt. Azonnal elnyerte mindannyiunk tetszését, hiszen benne van a merész – és az indulásunk igazán merész volt –, de benne van az ész is.

Milyen volt az indulás?

Megalakulásunkkor az együttes csupa amatőr, de képzett zenészből állt. Már a hangszerösszetétel is arra

(MTI fotó Marjai János)

predesztinált, hogy a hagyományos klezmer irányába menjünk. A jiddis és héber dalok mellé szefárd dalokkal is bővült repertoárunk. Idén belestoltunk egy új műfajba, a megzenésített verseibe is.

Hol szoktatók szerepelni? Melyik volt a legemlékezetesebb megjelenés?

Nehéz lenne minden helyet felsorolni, ahol a tíz év során felléptünk.

Gyakran játszottunk a Mazsike, a Bálint Ház, a Budai Micve Klub és a Spinoza Ház programjain. Rendszeres résztvevői vagyunk a jelentősebb zsidó rendezvényeknek: Zsidó Nyári Kulturális Fesztivál, Európai Zsidó Kultúra Napja, Judafest stb., de gyakran hívnak meg a különféle zsidó ünnepekre is a budapesti és vidéki zsidó közösségek.

A legemlékezetesebb, hogy tavaly is és idén is ott lehettünk Izraelben a világ egyik legautentikusabb fesztiválján, a Cfáti Nemzetközi Klezmerfesztiválon. Nemcsak a helyszín és a megtiszteltetés miatt volt emlékezetes, hanem a hangulat miatt is, ami leírhatatlan. Három napra ennek a szent városnak a belső része este 8-tól éjjel 1-ig átalakul klezmerzeneközponttá.

Milyen további terveitek vannak?

Legközelebbi tervünk a tízéves jubileumi koncert, amely november 22-én 18.30-kor lesz a Hegedűs/Csáky-zsinagógában. Itt viszontlátja a kedves közönség az együttes korábbi tagjait is. Terveink között szerepel továbbá a nemzetközi szereplés folytatása az európai fesztiválokra. És persze a repertoár folyamatos bővítése.

Tehát mindenkit szeretettel várunk a november 22-i tízéves jubileumi koncertünkön!

Garai Péterrel beszélgetett: gáljuli

Megmondóemberek

Antiszemizmusimport: A Szíriából és Afganisztánból Európába özönlő menekültek százai évtizedeken át antiszemizmussal átitatva nőttek fel. Zsidógyűlöletet tanultak az iskolában, az újságokból, a közösségi hálókön. Ünnepeket az iszlámista terrorakciókat a nyugati zsidó iskolák, zsinagógák, zsidó múzeumok ellen.

Oskar Deutsch

Nem a frusztráció a palesztin terrorizmus oka, hanem az a vágy, hogy elpusztítsanak bennünket. A frusztráció legfeljebb abból származik, hogy ez nem sikerül.

Benjámín Netanjahu

Európa! Meggyilkoltatok (vagy hagyátok) 6 millió zsidót. Most kaptok akár ugyanennyi muszlimot. Isten nem rögtön fizet!

Goldstein Sándor túlélő
Boston

Nekünk, zsidóknak, van egy titkos fegyverünk az arabokkal folytatott küzdelemünkben: nekünk egyszerűen nincs innen hova mennünk.

Golda Meir

Herzl Tivadar örökül hagyta nekünk....

Biztosítani akarjuk a zsidó nép és Izrael Állam létének folytonosságát.

Az Ön öröksége is hozzájárulhat e célhoz.

Keren Hayesod - United Israel Appeal,
a szervezet, amely Izrael részére gyűjt adományt.

Tőlünk megtudhatja hogyan
E-mail: legacy@kh-ula.org.il
Telefax: +972-4-6263636
Mobil: +36-30-7154136

...és ideje van a nevetésnek

Szöke nő hűtőgépet vesz, az eladó győzködi:

– Hölygem, ez kiváló minőség, AA osztály, és az ajtó is megfordítható.

Mire a nő:

– És miért jó nekem, ha kívül van a tojástartó?

A politika olyan, mint az ablakpucolás. Hamar rájössz, hogy a mosok a másik oldalon van...

Két szöke nő beszélget a Hősök terein, az egyik vezér szobra előtt:

– Milyen jó pasi! És oda is van írva, hogy 975-1023. Csak nem írták ki, hogy Telenor, Vodafone vagy T-Mobile!

Megszólítják az öreg székyelt a vásárlóban:

– Magáé ez a borjú?

– Nem – feleli. – A tehenemé.

Na ne má'

Eichmann Show
(film)

Helló, dr. Mengele
(színdarab)

SPÁNN GÁBOR

Álom... álom

Be kell valljam, néhány éve csak altatóval tudok aludni. Hogy ez a kórnak vagy a kórnak köszönhető, nem tudom, de az eredmény szempontjából mindegy. Ebből logikusan következik, hogy a kemikáliáktól, akár nehezettől vacsoráztam, akár könnyűt, összeviszva álmodok minden hülyeséget. Gondos feleségem néhány hónapja egy szimpatikus homeopatikustól azt az ötletet kapta, hogy kínaiaktól vásároljon természetes füvekből készített, altató hatású teát. Azt igyam meg lefekvés előtt, kiváltandó a hülyítő mákonyokat, és egészséges, békés álmom lesz. Még az elején járunk, de a dolog 50%-ban sikeres. Tudniillik az ihatatlan ízű és pokolian bűdös teák segítségével ugyan elalszom, de ami az álmokat illeti...

Történt nemrégiben, hogy a fent említett gondos asszony még azt is szem előtt tartotta, hogy cserélgesse a bűvös teákat, mondván, ne szokjon hozzá egyhez a szervezet. Azt nem tudom, hogy a darált patkányból készült teaörleményt éppen a hámlott kígyóbőrre cserélte-e, de új teát kaptam az éji mámorhoz. Utolsó éber gondolatommal arra készültem, hogy reggel megköszönöm neki a cserét, mert úgy éreztem, hogy a szemhéjaimon egy-egy kamiont cipelek, és előre örültem, hogy nem vár rám az alvás és ébrenlét közötti, rémképekkel teli lebegés. El is aludtam, viszont konkrét és felejthetetlen álmom volt. Még azt sem mondhatom, hogy szörnyű vagy rémálmom, mindenesetre elgondolkodtató, ezért megosztom Önökkel.

Álmomban egy másik országban éltem – amit abból tudok, hogy számomra ismeretlen utcákon idegen nyelvű táblákat láttam –, de az volt az érzésem, hogy én ezt a nyelvet értem. Az álmomban nős voltam, volt egy fiám, és volt televízióm meg számítógémem. Minden kommunikációs eszközön keresztül azt üvöltötték álmomban, hogy a nálam legalább 20 évvel fiatalabb elnökünk nyugdíjba kíván vonulni, de komoly gondja az utódlás, mert feltételei vannak. A nyilvános tenderen megüzenték a népnek, hogy csak az jelentkezzen, aki bölcs vezetőnk három elvárásának is eleget tud tenni: tudjon ultizni, beszéljen több idegen nyelvet, lehetőleg legyen köztük egy keleti is, és rendelkezzen olyan „gógyival”, ami még egy szűk alagútban is kisérti. Álmomban minden lehetséges, emlékszem, hogy felordítottam az asszonynak: itt az ideje, hogy karriert csináljak! Ha nem vennéd észre, ezt a pályázatot nekem találták ki! Ugyebár köztudott, hogy kiváló ultista vagyok (országos 2. helyeztet), beszéllek idegen nyelveket, ha kell, még a Keletben is, és gondos orvosi ápolás dacára kígyógyultam már orbáncból is, ezért olyan gögyis vagyok, hogy bárki mögött lépek be egy forgóján, biztosan én lépek ki előtte. Még arra is emlékszem, hogy pötyögni kezdtem online az önéletrajzomat és a motivációs leveletem. Az asszony, aki egy életen át féltett még akkor is, ha rossz hírű helyre mentem ultizni, erősen lamentált. Meg vagy bolondulva! Vénységére akard nyakadba venni egy nem túl rózsás helyzetű ország vezetését?! Aztán az ellenségeid majd röhögnek, hogy először bohócot, aztán karaktergyilkosság áldozatát csinálod magadból. Zsidó ember nem megy házhöz cőreszert! Te csak kártyázzál tovább nímándokkal, beszéljess németül Skype-on nyaralásban megismert barátainkkal, és szorútkozzon a gögyid arra, hogy nem vásárolsz a Váterán garantáltan szűz ikreket 3000 forintért!

Ezen aztán majdnem összeesztünk, ami hosszú házasságunk alatt ébren sosem fordult elő. Érveire csak azt mondtam, mit csináljak, ha az elnökünk 60-on innen fiatalítani akar, én meg 70-en túl szeretnék elnök lenni?! Attól, hogy elküldjem a jelentkezésemet, csak az álom félbeszakadása mentett meg. Tudniillik ahol most lakom, az már hál' istennek nem légifolyosó, viszont biciklútvonat. Annak, aki nem tudná, megmagyarázom: üzemel a Városliget közepén egy szolgáltatás. Aki befizet egy nem kis összeget, sokadmagával felülhet egy nyitott, ún. sörbiciklire, amit a vendég saját lábával hajít, és ennek fejében közben annyiszor tölti meg korsóját sörrel, ahányszor akarja, és közben valahonnan a bicikliről embertelen hangerővel bömböl mindig ugyanaz a világláger, holtakat is felébresztő decibellel. Ennek a biciklinek az útvonala az ablakom alatt visz, és álmomban már éppen elküldeni készültem jelentkezésemet, amikor odaértek, és – nomen est omen – kiestem az ágyból a One way ticket bömbölő dallamára. Innen kezdve volt időm reggelig gondolkodni azon, hogy néha a tea ártalmasabb a bogyónál. Ha nem vigyázok és tovább alszom, ma talán elnök lennék abban a tönkrement országban egy haragvó feleséggel. Így reggel csupán elmeséltem álmomat az asszonynak, aki megígérte, hogy aznapra ismét teát cserél, és visszaadja a nyugalmamat. Nem fogják elhinni, de ez is csak majdnem sikerült... Az új bájtal nehezen, de elaltatott, viszont megvert egy kalandos álomképpel. Péntek esti istentiszteletra igyekeztem kedvenc zsinagógámba, amikor is észrevettem, hogy az elhagyott utca bejáratánál áll a szélsőjobbali párt harci alakulatának egyenruháját viselő, ismert politikus. Már arra készültem, ami fekete macskánál be szokott válni, hogy 3x megfordulok magam körül, köpök minden irányba, és megkerülve a tömböt, kerülővel megyek be, de eszembe jutott az egyik izraeli miniszterelnök gyűjtő hangú beszéde: a mi szótárunkból a félelem hiányzik! Itt jegyzem meg, hogy a magyarban már megtaláltam a majránál!

De álmomban erős vagyok, na meg a tea is segített, így mellé értem a harcias hazafinak. Rám nézett, észrevéve a kipámat, egyik lábáról állt a másikra, és félénk hangon megszólalt: ne haragudjon, uram! Ön zsidó? Miután az összes külsérelmi nyomot eltüntetni nem tudtam, bevallottam, igen. Mire ő: ha ide megy a zsinagógába, láttam, hogy nagyon kevesen mentek be. Hadd ajánljam fel magánát, hogy ha szerez nekem egy lizin-gelhető kipát, ha kell, elmegyek önrel tizediknek...

Na ezután közöltem a feleségemmel reggel, hogy innen kezdve én esztéknként csupán egy fél deci kóser pálinkát iszom!